

Słowo wstępne

Życiorys zawodowy i naukowy Jubilata, dziś uczczony niniejszą księgą, ukształtowały dwie okoliczności. Pierwszą był wybór kierunku studiów – prawniczych. W ten sposób Jubilat spełnił życzenie Matki, która chciała uhonorować pamięć swojego najstarszego Brata, młodego i wybitnie zapowiadającego się łódzkiego prawnika, urzędnika Magistratu, zamordowanego na początku okupacji przez Niemców. Pamiątką po Nim, zajmującą od zawsze po dziś dzień honorowe miejsce na biurku Jubilata, jest brązowa personifikacja Prawa. Siedząca kobieta o łagodnej twarzy, lecz przenikliwym spojrzeniu, dzierży w jednej dłoni księgę opatrzoną napisem *Loi*, w drugiej zaś miecz. Relacja między tymi trzema elementami – twardym i ślepym prawem zapisanym w księdze, człowiekiem je urzeczywistniającym w akcie jego stosowania i sprawiedliwością, którą ma czynić, na zawsze wyznaczy kierunek myśli prawniczej Jubilata.

11

Drugą okolicznością była, otrzymana po ukończeniu z wyróżnieniem studiach, propozycja rozpoczęcia pracy w charakterze asystenta-stażysty w Katedrze Prawa Karnego Uniwersytetu Łódzkiego. Złożył ją Mistrz, prof. Jan Waszczyński. Od tego momentu rozpoczęła się również współpraca z Oddziałową Komisją Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce, której prof. Jan Waszczyński przewodniczył. Kontynuował On dzieło prof. Mieczysława Siewierskiego, oskarżyciela nazistowskich zbrodniarzy przed Najwyższym Trybunałem Narodowym. W ten sposób dzisiejszy Jubilat został przyjęty do łódzkiej Szkoły prawa karnego uczącej, że prawo stanowione nie zawsze jest prawem sprawiedliwym, niekiedy jest czystym bezprawiem. Sprawiedliwość jego stosowania zależy od przestrzegania uniwersalnych i nienaruszalnych zasad, w tym zasad moralnych, zaś ich naruszenie czyni z prawo stosującego przestępcę. Oczywiście niesprawiedliwy akt stosowania prawa zamienia się w istocie w akt represji i pogwałcenie praw człowieka. Wreszcie, uczynione

beprawie wymaga w każdym przypadku nazwania i osądzenia niezależnie od czasu, który upłynął. Jeśli już nic więcej nie można uczynić, jeśli nie da się niekiedy nawet przywołać z zapomnienia jej imienia, należy Ofierze przywrócić jej ludzką godność, wskazując, kto był ofiarą, kto zaś oprawcą. Bez spełnienia tych warunków nie można mówić ani o godności prawa, ani o majestacie sprawiedliwości.

Zajmuje się przeto Jubilat w swojej pracy zawodowej i naukowej przywracaniem godności ofiarom nazistowskiego, stalinowskiego i komunistycznego terroru. Formułuje w kolejnych pracach, zwieńczonych monografią *Crimen laesae iustitiae. Odpowiedzialność karna sędziów i prokuratorów za zbrodnie sądowe według prawa norymberskiego, niemieckiego, austriackiego i polskiego*, podstawy odpowiedzialności karnej przestępców, niekiedy – zbrodniarzy, w togach – sędziowskich i prokuratorskich, którzy akt stosowania prawa podporządkowali ideologii lub chęci przypodobania się i podporządkowania aktualnej władzy, by jej służyć. Przepis prawa jest bowiem zawsze jedynie narzędziem, którym posługuje się prawnik, patrząc na cel, który ma być osiągnięty. Tym celem ma być prawo jako akt Sprawiedliwości, ale te same narzędzia mogą służyć bezprawiu, jeśli cel, którym kieruje się prawnik, jest niegodziwy. Zajmuje się Jubilat Prawdą, ponieważ bez ujawnienia prawdy nie da się czynić sprawiedliwości. Zajmuje się Pamięcią, gdyż pamięć oparta na prawdzie leczy, uczy i kształtuje narody. I temu dorobkowi poświęcone zostały prace zgromadzone w pierwszej części książki, pod znamienym tytułem *O sprawiedliwości*. Znajdzie w niej Czytelnik rozważania na temat zasad demokratycznego państwa prawnego w teorii i praktyce. Zalicza do nich Jubilat także pełną sędziowską i prokuratorską niezawisłość od wszelkich nacisków politycznych ze strony władzy wykonawczej i politycznej. Zalicza jednak również ustanowienie i egzekwowanie ich odpowiedzialności karnej za wypaczanie prawa. Znajdzie Czytelnik następnie w tej części rozważania poświęcone przywracaniu Prawdy i walki o Sprawiedliwość oraz prawnokarnej ochrony zarówno Prawdy, jak i Pamięci.

Te wątki otwierają również część drugą książki *O prawie karnym w ogólności*. Przenikają następnie wszystkie zgromadzone w niej prace odnoszące się do części ogólnej prawa karnego, które Jubilat wyklada od przeszło ćwierć wieku studentom drugiego roku dziennego prawa. Wplata je On w swój wykład, ucząc nie tylko dogmatyki, lecz także filozofii i moralności prawa. „Na nic prawa, gdy prawnikom moralności nie staje” – jak ujął to w jednym z prasowych wywiadów.

Część trzecia książki *O prawie karnym w szczególności* otwiera przed Czytelnikiem inny niezwykle ważny wątek badań Jubilata. Jest nim ochrona wolności, czci i godności człowieka. Nie można nie wspomnieć

bowiem również i o tym, że w mury Uniwersytetu wstąpił przecież dzisiejszy Jubilat w 1968 r., roku studenckiego wolnościowego zrywu. Studenci prawa z Łodzi jako jedyni spośród wydziałów prawa w Polsce przyłączyli się do protestu. Bezprawie gwałtu na wolności zgromadzeń, na wolności słowa, próby odzierania z godności ludzi zatrzymywanych tylko dlatego, że odważyli się zawalczyć o to, czym, jako przyrodzonym i niezbywalnym, obdarzona jest każda jednostka ludzka, nie pozostały bez wpływu na późniejsze pola badawcze i zawodowe Jubilata. Dlatego współtworzył pierwszą i drugą Solidarność i dlatego występował jako obrońca w postępowaniach dyscyplinarnych i ze stosunków pracy przeciwko represjonowanym z przyczyn politycznych kolegom z Uniwersytetu Łódzkiego i Politechniki Łódzkiej. Na niwie badawczej wydał zaś cytowane wciąż jako podstawowe pozycje tematu monografie *Zniesławienie i zniewaga. Ochrona czci i godności osobistej człowieka w prawie karnym – zagadnienia podstawowe* oraz *Demonstracja. Blokada. Strajk (Granice wolności zgromadzeń i strajku w polskim prawie karnym na tle prawa niemieckiego)*. I do tego właśnie, kontynuowanego i obecnie choćby w Systemie Prawa Karnego, wątku dorobku Jubilata nawiązują prace poświęcone problematyce zniesławienia, zniewagi i granic ich karalności, granic wolności wypowiedzi i wolności zgromadzeń.

W trzeciej części księgi zamieszczono również prace nawiązujące do innych jeszcze wątków badawczych Jubilata. Od lat prowadzi on bowiem wykład dotyczący szeroko pojętej prawnokarnej ochrony obrotu gospodarczego, w czym mieści się również zwalczanie przestępczości zorganizowanej oraz rewers odpowiedzialności jednostki – odpowiedzialność urzędnika. Znajdują się tu zagadnienia odpowiedzialności karnej lekarza wraz z jej dogmatycznym, filozoficznym i moralnym zapleczem, wyprzedzającym ocenę prawnokarną. Kończą zaś tę część, spinając niczym klamrą dotychczasowe rozważania nad częścią ogólną i szczególną prawa karnego, prace przypominające pytanie stale obecne w działalności zarówno naukowej, jak i dydaktycznej Jubilata, a mianowicie o pożądany zakres karalności, nawiązujące tym samym do artykułów otwierających część drugą.

Jednak odpowiedź na to pytanie nie jest możliwa bez refleksji o charakterze kryminologicznym i polityczno-kryminalnym. Dlatego w kolejnej, czwartej, części księgi *O kryminologii i polityce kryminalnej* zajęto się spojrzeniem na życie społeczne z tej właśnie perspektywy. Nawiązano nie tylko do aktualnych zagadnień poruszających opinię publiczną w Polsce, lecz wykazano także brak naukowych podstaw do zaostrzania odpowiedzialności karnej. W ten sposób nawiązano do tego wątku badań Jubilata, w którym ukazuje On mechanizmy przykrywania Prawdy państwowo

usankcjonowanym kłamstwem, które służy manipulacji społeczeństwem i bronię jest za pomocą systemu represji tym silniej, im słabsze jest samo państwo i im mniej legitymowane względem tych, którymi chce zarządzać. Wątek ten znalazł odzwierciedlenie choćby w takich pracach Jubilata jak *Przestępstwa sędziów i prokuratorów w Polsce lat 1944–1956* czy *Sąd Specjalny (Sondergericht) w Łodzi*.

Zakres zainteresowań badawczych Jubilata nie wyczerpuje się oczywiście w zagadnieniach i pracach jedynie przykładowo wymienionych powyżej z tego względu, że zechcieli nawiązać do nich zaproszeni Współautorzy. Ich pełen przegląd zostanie dokonany na kolejnych stronach.

W tym miejscu natomiast kierujemy podziękowania do wybitnych przedstawicieli wszystkich najważniejszych ośrodków naukowych w Polsce oraz naukowców z zagranicy, którzy zechcieli odpowiedzieć na nasze zaproszenie do udziału w uhonorowaniu jubileuszu Profesora Witolda Kuleszy.

I razem z Nimi, *pro dignitate legis et maiestate iustitiae*, żywiąc głęboki szacunek i wysokie uznanie dla Jubilata, tę księgę oraz zawarte w niej prace składamy Jubilatowi w hołdzie i w darze.